

УДК 378.1:657

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ

Алла Олександрівна САЮН

к. е. н., доцент кафедри обліку, аналізу та аудиту Черкаського інституту банківської справи Національного банку України (м. Київ)
E-mail: Sayun@ukr.net

Ольга Ростиславівна ХОТЬКІНА

доцент кафедри обліку та аудиту Східноєвропейського університету економіки і менеджменту

Анотація. Розкрито зміст і значення науково-дослідної компоненти у підготовці бакалаврів та магістрів з обліку, аналізу та аудиту в навчальному процесі, досліджено досвід її впровадження та взаємозв'язок з процесами стандартизації бухгалтерського обліку, звітності, аудиту і освіти.

Аннотация. Раскрыто содержание и значение научно-исследовательской компоненты в подготовке бакалавров и магистров по учету, анализу и аудиту в учебном процессе, исследованы опыт ее внедрения и взаимосвязь с процессами стандартизации бухгалтерского учета, отчетности, аудита и образования.

Ключові слова: науково-дослідна компонента, фахівці з обліку, аналізу та аудиту, Міжнародні стандарти освіти для професійних бухгалтерів.

Ключевые слова: научно-исследовательская компонента, специалисты по учету, анализу и аудиту, Международные стандарты образования для профессиональных бухгалтеров.

Постановка проблеми. Обліково-аналітична освіта є важливою складовою підготовки сучасних управлінців, у чому переконує не тільки вітчизняний, а й зарубіжний досвід. Освітня діяльність згідно з вимогами Болонської декларації – це, насамперед, нова філософія освіти, нові принципи організації навчального процесу, новий тип відносин між студентами і викладачами, новітні технології опанування знань, прозорість навчального процесу тощо.

Поступове формування механізмів сучасної освітньо-науково-професійної адаптації включає до свого змісту різноманітні елементи, зокрема багатосторонні міжнародні угоди, до складу яких зараховують і Болонську декларацію, що спрямована на побудову сучасної освітньої сфери не тільки у європейських, а й у інших країнах світу. Одночасно, в умовах впровадження положень Болонської декларації, як свідчить міжнародний і вітчизняний досвід, все більше посилюються вимоги до науково-дослідної компоненти у навчальному процесі. Актуальність дослідження посилюється у зв'язку з розробкою та впровадженням Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні, якою передбачається проведення щорічних науково-практичних конференцій з обговорення питань запровадження та застосування МСФЗ та Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО); формування інформаційно-аналітичної бази із практики застосування МСФЗ та МСБО, включаючи наукові статті; узагальнення наукових пропозицій, спрямованих на вирішення проблемних питань впровадження МСФЗ [1]. Також особлива увага приділяється дослідженням впливу фундаментальної науки та освіти на прискорення подальшої інтелектуалізації процесів суспільного відтворення матеріальних благ.

Метою статті є аналіз стану науково-дослідної компоненти у підготовці бакалаврів та магістрів з обліку, аналізу та аудиту в навчальному процесі, досвід її впровадження та взаємозв'язок з процесами стандартизації бухгалтерського обліку, звітності, аудиту і освіти.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Для забезпечення високого якісного рівня сучасної освіти об'єктивно необхідно сформулювати адекватну науково-дослідну компоненту не тільки у підготовці фахівців, але й у процесі професійного їх зростання.

Науково-дослідна компонента у підготовці ба-

калаврів та магістрів – це складова навчального процесу підготовки фахівців з бухгалтерського обліку, економічного аналізу та аудиту, зміст якої визначає система принципів, методів та методик забезпечення сучасних умов формування і розвитку у студентів навичок науково-дослідної діяльності з метою сприяння їх професійному становленню і зростанню. Міжнародним освітнім стандартом 7 «Постійний професійний розвиток» визначено, що «Професійний бухгалтер має постійний обов'язок підтримувати рівень професійних знань та вмій, який відповідає умові, що клієнт або працедавець отримує вигоду від компетентних професійних послуг, які базуються на останніх розробках цієї сфери діяльності, законодавстві та методиці. Усі професійні бухгалтери мають обов'язок розвивати та підтримувати свою професійну компетентність у сфері своєї діяльності та професійних обов'язків. Цей обов'язок стосується всіх професійних бухгалтерів. незалежно від того, діють вони в традиційній бухгалтерській сфері чи інших сферах» [2].

Основними завданнями науково-дослідної компоненти є забезпечення розуміння студентами сутності, особливостей різних напрямів стандартизації методологічних підходів до надання та розкриття облікової інформації у фінансовій звітності підприємств, змісту та форм адаптації законодавства України з питань бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аудиту до вимог Європейської спільноти в умовах глобалізації економік; формування та відпрацювання навичок науково-дослідницької роботи у галузі фінансовою, податкового, управлінського (аналітичного) обліку, фінансової та іншої звітності підприємств, аудиту, економічного аналізу, а також у сфері регулювання законодавчо-нормативної бази бухгалтерського обліку і аудиту та відповідних правовідносин; забезпечення формування у студентів подальшого розвитку професійної компетентності, яка надасть їм можливість ефективно управляти надшвидкою інформаційною бізнес-економікою, враховуючи її потенційні можливості та постійно зростаючі ризики; сприяння постійній підтримці високого професійного рівня бухгалтерів, аудиторів, аналітиків; с відпрацювання навичок підготовки до публікації тез доповідей на наукових конференціях, наукових статей, розділів монографій та іншої спеціалізованої літератури з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності, аудиту, економічного аналізу, податкового законодавства, корпоративного управління, інформаційних технологій у системах бухгалтерського обліку.

Досвід свідчить, що для реалізації мети та завдань науково-дослідної компоненти потрібне постійне удосконалення інших складових навчального процесу, яке одночасно забезпечуватиме підвищення якості потоків навчальної та наукової інформації. До таких складових, насамперед, необхідно зарахувати навчальні плани, методики викладання дисциплін, досвід викладачів та соціально-культурне і виховне середовище навчання в університетах тобто основи етики професійної діяльності бухгалтерів, аудиторів, фінансових менеджерів, фінансових директорів, фінансових аналітиків та консультантів. Тому визначення сутності, мети та завдань науково-дослідної компоненти неможливе без таких базових положень Кодексу етики Міжнародної федерації бухгалтерів, як професіоналізм і компетентність. Кодексом визначені задачі професії бухгалтера, які полягають у тому, щоб працювати відповідно до найвищих стандартів професіоналізму з метою досягнення найвищих рівнів ефективності. Під професіоналізмом бухгалтера розуміють високу якість його діяльності як професіонала у сфері бухгалтерського обліку, що визнана клієнтами, роботодавцями та іншими зацікавленими особами. Компетентність бухгалтера це надання професіональним бухгалтером професійних послуг з відповідною ретельністю, старанністю, компетентністю з метою отримання клієнтом або роботодавцем економічної вигоди від використання професійних компетентних послуг, і яка базується на останніх новаціях у практиці, законодавстві, методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності [3].

Професійні бухгалтери повинні надавати свої послуги відповідно до технічних, професійних, освітніх стандартів. Тому процеси стандартизації бухгалтерської освіти і практики набувають подальшої актуальності у сучасних умовах формування національної освітянської системи з підготовки фахівців з обліку та аудиту.

Стандартизація бухгалтерської освіти це об'єктивний процес узгодження принципів складання типових навчальних планів підготовки фахівців з бухгалтерського обліку та аудиту, а також відповідних методик і правил організації проведення навчання і підвищення кваліфікації. В Україні проблеми стандартизації бухгалтерської освіти стають все більш актуальними в процесі подальшого реформування національної системи бухгалтерського обліку на фоні позитивних соціально-економічних процесів. Однак, необхідно зауважити, що реально на практиці їх

вирішенням займається фактично тільки одна професійна громадська організація Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, яка є членом Міжнародної організації бухгалтерів (IFAC). У сучасних умовах IFAC стала унікальною глобальною організацією, яка об'єднує національні бухгалтерські організації з більш ніж ста країн світу (понад 2,5 млн бухгалтерів). До складу своїх головних чотирьох поточних ініціатив IFAC включає і розвиток професії, що неможливо забезпечити без наукової компоненти.

З 1 січня 2005 року вступили у дію Міжнародні стандарти освіти для професійних бухгалтерів: МСО1 «Вступні вимоги програми професійної бухгалтерської освіти»; МСО2 «Зміст програм професійної бухгалтерської освіти»; МСО3 «Професійні навички»; МСО4 «Професійні цінності, етика та ставлення»; МСО5 «Вимоги щодо практичного досвіду»; МСО6 «Оцінка професійних здібностей та компетентності»; МСО7 «Постійний професійний розвиток»; МСО8 «Вимоги щодо компетентності для професіоналів з аудиту». Загальна мета стандартизації і визначення методичних засад поєднання компонентів навчальних програм в процесі бухгалтерської освіти як у академічних навчальних закладах, так і у рамках програм професійних організацій, або одночасно в обох типах установ. Застосування МСО, на думку їх авторів, дає можливість забезпечити наступні вимоги до функцій, які повинні виконувати професійні бухгалтери. Це бути, по-перше, технічними експертами; по-друге, бізнесовими радниками; по-третє, фінансовими аналітиками; четверте, менеджерами; п'яте, фахівцями, які можуть вести переговори та спілкуватися [4].

Активізація процесів стандартизації бухгалтерської освіти в Україні стала реальною завдяки зусиллям Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України. В результаті вже створені умови для застосування Міжнародних освітніх стандартів у процесі підготовки фахівців з бухгалтерського обліку, а саме: реалізована на практиці нова концепція національної системи бухгалтерського обліку відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням Міжнародних стандартів, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України, національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку; розпочалося масштабне застосування акціонерними товариствами Міжнародних стандартів фінансової звітності, що є особливістю нового етапу фор-

мування сучасної моделі національної системи бухгалтерського обліку; розширюються творчі зв'язки з професійними організаціями бухгалтерів та аудиторів, з вищими навчальними закладами країн, де накопичений досвід застосування міжнародних освітніх стандартів у навчальному процесі; реалізуються вимоги Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні, затверджені Кабінетом міністрів України.

Для забезпечення високого рівня ефективності процесу стандартизації бухгалтерської освіти необхідно також орієнтуватися на освітні стандарти ООН та постійно уточнювати перелік дисциплін, що включаються у навчальні плани підготовки бакалаврів і магістрів з урахуванням результатів аналізу навчальних планів провідних університетів світу.

Використання для набуття студентами практичних навичок з обліково-аналітичних дисциплін не тільки такої традиційної форми, як виробнича практика, але й лабораторних практикумів, наскрізних задач з фінансового, управлінського та податкового обліку, фінансового обліку за МСФЗ, аудиту, економічного аналізу.

Забезпечення спеціалізацій (як правило, в межах п'яти напрямів). Складання навчальних програм зі спеціальних дисциплін обліково-аналітичного блоку повинно відбуватися відповідно до вимог Міжнародної федерації бухгалтерів до професійної освіти. У сучасних умовах ці вимоги базуються на Міжнародних стандартах освіти, Міжнародних стандартах фінансової звітності, міжнародних аудиторських стандартах та Типовій програмі професійної освіти бухгалтерів ООН.

До складу питань на державному екзамені обов'язково включають питання з обліку, економічного аналізу, аудиту, завдання з розв'язання господарських ситуацій відповідно до сучасного стану розвитку діяльності суб'єктів господарювання у країні.

Постійно підвищувати якість магістерської підготовки, для цього розробляти нові програми з метою отримання магістрами навичок сучасної науково-дослідної, науково-педагогічної та консультативної діяльності.

Ще одним напрямом удосконалення науково-дослідної компоненти є активізація міждисциплінарних зв'язків обліково-аналітичного блоку, а саме розгляд обліково-аналітичних категорій як базових для інших економічних дисциплін, дослідження методологічних засад більш чіт-

кого визначення понятійного апарату, а також взаємозв'язків між категоріями різних навчальних блоків різних за спеціалізацією кафедр.

Висновки. Науково-дослідна компонента є важливою складовою сучасного процесу підготовки фахівців з бухгалтерського обліку, економічного аналізу і аудиту у навчальному процесі, зміст якої включає специфічні методики та організаційні засади формування і розвитку у студентів навичок науково-дослідної діяльності для сприяння їх професійному становленню і зростанню. По-друге, розвиток науково-дослідної компоненти на сучасному етапі організації навчального процесу знаходиться під впливом,

головним чином, стандартизації бухгалтерського обліку та бухгалтерської освіти в усьому світі, підвищення вимог до практичного досвіду, необхідності забезпечення постійного професійного розвитку та професійної компетенції, що дає можливість сформулювати такі якісні характеристики науково-дослідної компоненти, як цілеспрямованість, поетапність, доступність, вимогливість, керованість. По-третє, науково-дослідна компонента активно впливає на весь процес підготовки фахівців з обліку, економічного аналізу та аудиту, сприяючи підвищенню його якості та зростанню ефективності.

Список використаних джерел

1. Стратегія застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.minftn.gov.

2. Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ) // Школа професійного бухгалтера. — 2012. — № 2 (78).

3. Міжнародний стандарт в «Вимоги щодо компетентності для професіоналів з обліку, аналізу та аудиту» // Школа професійного бухгалтера. — 2012. — № 4 (76).

4. Важливість освіти бухгалтерів // Школа професійного бухгалтера. — 2012. — № 9 (33).